

De strakke wallen en ravelijnen van de vesting Heusden vanuit de lucht (foto Marc Bolsius).

Liniebreed Ondernemen

Directeur Juke van Niekerk: "Nieuwe naam past bij verbreding werkveld"

heet nu Forten Nederland

Het begon met forten en waterlinies. Inmiddels horen vestingen en bunkers ook bij het werkveld; datzelfde geldt voor het erfgoed van de Romeinse Limes. Hoog tijd dus voor een naam en logo die recht doet aan die verbreding. Stichting Liniebreed Ondernemen gaat sinds dit najaar door onder de naam Stichting Forten Nederland. Daarbij staat het woord forten ook voor vestingen, bunkers en linies.

TEKST: HANS HAJÉE

Het Romeinse schip De Meern 1 is het kroonjuweel van Museum en Castellum Hoge Woerd in De Meern.

Torenfort aan de Ossenmarkt in de vesting Weesp (foto Martin van Lokven/ Visit Gooi en Vecht).

De wereld om ons heen is veranderd. Dat geldt ook voor het verdedigingserfgoed. De Stichting Liniebreed Ondernemen maakte het afgelopen jaar de balans op. Conclusie: om aan de veranderingen tegemoet te komen, was een nieuwe naam nodig.

Niet veranderd is de kern van het werk: behoud van het brede palet aan verdedigingserfgoed voor volgende generaties. Als Forten Nederland blijft de stichting daar gedreven en enthousiast aan werken.

Corona en ommetjes

De een is het alweer vergeten, de ander kijkt er met afgrijzen op terug. Hoe je ze ook beoordeelt, de jaren dat corona het leven en de samenleving op de kop zetten, hebben blijvende veranderingen teweeggebracht. Zo nam thuiswerken een grote vlucht. Ook gingen we met elkaar veel meer wandelen. Uit onderzoek van het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid blijkt dat Nederlanders grotere afstanden te voet afleggen (57 procent meer) en vaker de benenwagen nemen (plus 18 procent). Die extra wandelingen maken we vooral in de eigen woonomgeving. Bij een derde gaat het om een ommetje. Kennelijk kwamen we erachter dat het aangenaam is om een wandeling te maken door en net buiten het dorp of de wijk. Gemiddeld lopen we dan 3,3 kilometer per keer. Prettig neveneffect van die wandelingen is dat we ontdekten hoe mooi de eigen omgeving en ons eigen land is. Zo kwam er voor een deel van de wandelaars een eind aan het ge-

ven dat ze in alle uithoeken van de wereld zijn geweest, maar het museum of monument een straat verderop nog nooit van binnen hebben gezien.

Door de ommetjes kwamen veel mensen ook voor het eerst in contact met de vele restanten van het Nederlandse verdedigingserfgoed. Het leverde een groeiende belangstelling voor de eigen geschiedenis op. Ook de tv-serie *Het verhaal van Nederland* droeg een flinke steen bij. In dezelfde periode brachten de verkiezingen van de Mooiste Vestingstad en het Mooiste Fort dit erfgoed verder onder de aandacht. Winnaars waren respectievelijk Gorinchem en Fort Pannerden.

Oorlogen

Wat de interesse voor het verdedigingserfgoed ook doet toenemen, zijn – hoe wrang ook – de oorlogen in Oekraïne en het Midden-Oosten. Het zorgt voor een kentering in de waardering voor de eigen defensie. Jarenlang werd de norm om minimaal 2 procent van het bruto binnenlands product te besteden aan defensie door een groot deel van de NAVO-landen niet gehaald. Het liep immers niet zo'n vaart met die dreiging uit het oosten. Inmiddels halen 23 van de van de 32 NAVO-landen de 2-procentnorm. Er wordt zelfs gesproken over het verhogen ervan. En bijna 80 procent van de Nederlanders vindt de vorming van een Europees leger een goed idee. De acceptatie van die extra inzet op defensie vergroot de nieuwsgierigheid naar de historie van onze verdediging.

Oorlogen zorgen voor meer interesse defensie

realiseren op de forten. Dat werkte, waarna andere waterlinies zoals de Zuiderwaterlinie en de Oude Hollandse Waterlinie, het oppikten. Daarna volgden vestingsteden, bunkers van de Atlantikwall en de Koude Oorlog en zelfs erfgoed van de Romeinse Limes.. Onze inzet beperkt zich dus niet meer tot forten, maar heeft zich uitgebreid tot al het verdedigingserfgoed”.

Ook in de modus operandi veranderde het een en ander, weet Van Niekerk. “De basisgedachte was en is dat je erfgoed alleen kunt behouden voor de toekomst als het een bestemming heeft. Maar na de ondernemers op de forten zijn veel meer partijen aangehaakt. Partijen die niet direct zelf ondernemen, maar het ondernemen wel mogelijk willen en kunnen maken. Denk aan natuurorganisaties en andere eigenaren, gemeenten, provincies, waterschappen en ook vrijwilligers. Er zijn nu 300 partijen bij de stichting aangesloten. Al deze deelnemers kijken op een cultureel ondernemende manier naar verdedigingserfgoed in Nederland.”

Ideale partner

Kortom, de stichting is zoveel meer geworden dan Liniebreed Ondernemen. Van Niekerk: “Liniebreed Ondernemen zegt vooral hoe we het doen – ondernemend dus – maar

het is soms minder duidelijk wát we doen. Daarom heten we voortaan simpelweg Forten Nederland, waarbij ‘forten’ ook staat voor vestingen, bunkers en (water)linies”.

“Een duidelijke naam die we niet meer hoeven uit te leggen en die onze landelijke activiteiten ondersteunt. Zij sluit ook beter aan bij marketingproducten zoals fort.nl en het magazine FORT & VESTING. We blijven de organisatie met een breed en bruisend netwerk, een groot publieksbereik en met de ervaring en vaardigheid om met veel verschillende organisaties samen te werken. Forten Nederland is en blijft daarom de ideale partner voor elke partij die haar verdedigingserfgoed beter in de markt wil zetten”.

Op die manier wil de stichting invulling geven aan haar missie om verdedigingserfgoed te beschermen. “Dat erfgoed vertelt ons waar we vandaan komen, draagt bij aan onze identiteit en tradities”, aldus Van Niekerk. “De trots die mensen voelen voor erfgoed in hun omgeving zorgt bovendien voor sociale verbinding. De vele groepen gepassioneerde vrijwilligers spelen daarin een sleutelrol. En *last but not least*: het erfgoed biedt kansen voor toerisme, werkgelegenheid en het creëren van een aantrekkelijke leefomgeving”.
Meer informatie op fortennederland.nl en forten.nl.

Een geschiedenis waarin een klein land zich met regelmaat en met wisselend succes teweerstelde tegen kleine en grote machten met kastelen, vestingen, waterlinies, forten en bunkers. Al die strijd door de eeuwen heen leverde fascinerende verhalen op.

Werelderfgoed

De herwaardering van het erfgoed ging gepaard met bijzondere erkenningen. Nadat de Stelling van Amsterdam in 1996 al de status van Unesco Werelderfgoed kreeg, volgden in 2021 de Hollandse Waterlinies (de Stelling van Amsterdam gecombineerd met de Nieuwe Hollandse Waterlinie) en het Nederlandse deel van de Neder-Germaanse Limes (de grens van het Romeinse rijk langs de Rijn).

De nieuwe status van deze verdedigingslijnen zorgde voor veel media-aandacht. Eigenaren en provincies gebruiken de Unesco-erkenning in hun promotie-inspanningen. Tegelijkertijd brengt deze status de verplichting met zich mee om het werelderfgoed goed in stand te houden.

Bij de bekendmaking van de statusverlening wees Kathleen Ferrier, voorzitter van de Nederlandse Unesco Commissie, daar ook nadrukkelijk op. “We mogen trots zijn op deze internationale erkenning. Maar laten we nu niet vergeten dat er met de erkenning ook een grote verantwoordelijkheid komt: er heel goed voor te zorgen. Door deze inschrijving heeft Nederland zich aan dat doel internationaal gecommitteerd”.

Verbreding

Al deze ontwikkelingen maakten dat de Stichting Liniebreed Ondernemen aan een nieuwe naam toe was, zegt directeur Juke van Niekerk.

“Toen we 12,5 jaar geleden begonnen, lag de focus op forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Na de vele restauraties wilden we ondernemers stimuleren en ondersteunen in hun plannen om bedrijvigheid te

*Foto boven:
Wandel- en fietsroutes
verbinden de forten van de
waterlinies (foto Jessica de
Korte).*

*Foto onder: Koude Oorlog-
erfgoed, zoals deze
luchtwachttorens Strijensas,
staat vanwege de recente
oorlogen steeds meer in de
belangstelling.*

Op het terras van Fort Everdingen drink je de lekkerste speciaalbieren van brouwerij Duits en Lauret (foto Abe Jonker)